

Bazen armut dibine düşmez

Sağırılar, cüceler, Down sendromlular, otizmliler, şizofrenler, engelliler, harika çocuklar, tecavüz mağdurları, suçla yatkin bireyler ve trans-cinsiyetliler... 'Farklı' çocukların ebeveynleri neler yaşıyor, çocuklar nelere maruz kalıyor? Andrew Solomon'un 300 aileyle görüşerek hazırladığı 'Armut Dibine Düşmeyince', alanında eşsiz bir kaynak...

EGE YATIR

Armut dibine düşer sözünü çokça, hatta olur olmaz kullanırız ama ifade ettiği, edebileceği anlamlar üzerine iyiden iyiye düşündüğümüzü sanmıyorum. Bizim için taşı gedğine oturacak bir atasözünden ibaret. Ne ki, bizim yerimize bu sözün içini özgün anlamlarla dolduracak düşünceler çıkıyor. Andrew Solomon da onlardan biri ve bizim yerimize düşünmekle kalmayıp yaşamış da aynı zamanda; ortaya da Türkçeye 'Armut Dibine Düşmeyince' adıyla çevrilen ve taşıdığı anlamla içeriğini tüm derinliğiyle karşılayan bir kitap çıkmış. İçeriğini karşılamakla da kalmıyor 'Armut Dibine Düşmeyince'. Solomon bu kitabıyla aynı zamanda çalıştığı alanda uzun süre üzerine kolay kolay çıkılamayacak bir eser de koyuyor ortaya. Çalışma, alanda önemli bir boşluğu da dolduruyor. Üstelik kitap, hem bilgi arayan okura hem de alanda çalışan, uzmanlaşmak için uğraşanlara ses veriyor. Tüm bu bileşenleri bir araya getirmek gerçekten zor iş.

Peki ne ile ilgileniyor bu kitapta Andrew Solomon ve 'Armut Dibine Düşmeyince' ne anlatıyor?

Andrew Solomon, Yale Üniversitesi İngiliz Edebiyatı diplomasına sahip. New York Times Magazine ve New Yorker'da çok çeşitli ilgi alanlarında yazılar kaleme alıyor. **Bu yazılar savaşımlara, siyasete ve kültür-sanat dünyasına uzandı gibi Solomon'un gerçek çizgisi LG-BTİ hakları ve ruh sağlığı üzerinde şekilleniyor.** Dahası Solomon bir ilgi alanı ve kendini tanıma uğraşı olarak başladığı ruh sağlığı üzerine yazılarını bir adım ileri götürerek hâlâ devam eden Cambridge Üniversitesi'nde psikoloji doktorasına başlıyor.

'Armut Dibine Düşmeyince' de Solomon'un işte bu ilgi alanını farklı açılımlarla zenginleştirmesinin ürünü. Solomon 'farklı', 'özel' olarak dünyaya gelen bireyler üzerine serdiği sevgi ve anlayış çemberiyle zengin bir kaynak koyuyor ortaya. **Sağırılar, cüceler, Down sendromlular, otizmliler, şizofrenler, engelliler, harika çocuklar, tecavüz mağdurları, suçla yatkin bireyler ve trans-cinsiyetliler ile yürüttüğü çalışmalarla kendilerinin yaşadıklarını, ebeveynlerinin nelere maruz kaldığını ya da**

Andrew Solomon

nelerle karşılaştığını, yaşadıklarının ne anlama geldiğini ve geçmişle bugün arasındaki farkları ortaya koymaya çalışıyor. Bu bağlamıyla 'Armut Dibine Düşmeyince' bu konular üzerinde çalışanlar için çok zengin bir malzeme ortaya koyuyor. Yaşanmışlıkları da dikkate almasıyla ise hem yaşadıklarından mustarip olanlara hem de bir anlamda onlara bakmakla yükümlü olanlara farklı bir bakış açısı, bu dünyada yalnız olmadıklarını hissettiren bir zemin ve kanıma en önemlisi empati duygusu kazandırıyor.

10 yılda 300'den fazla aile ile görüşti

'Armut Dibine Düşmeyince'yi öne çıkaran zengin içeriği ve yaşanmışlık odaklı olmasının yanında Solomon'un yaratıcı bakış açısı. Çalışma araştırma odaklı olsa da Solomon'un özgünlüğü sonuna kadar barındıran şefkatli görüşü, aslında isimlerini tek tek bilesek de ne yaşadıklarını hiçbir zaman kolay kolay anlayamayacağımız bu vakalara daha derinlikli yaklaşmamızı sağlıyor.

Derinlikten kastım şu: Bireylerin yaşadıklarını 'hastalık' ya da 'yoksunluk' olarak görmektense 'faklılık' ya da 'özellik' olarak ele alıyor Solomon ve bu bakış açısının tam da ihtiyaç duydukları şey olduğunu vurgulamaya çalışıyor. 'Normal' algımız üzerine de düşünmeye çağırıyor bizi.

Bu normal algısının sadece dışarıdan gözler için değil, özellikle ebeveynler için de çok değerli olduğu ise incelenen tüm vakalardan çıkan

ortak nokta. Kitabın ismi de bu anlamda değer kazanıyor zaten...

Herkesin beklediği; meyvenin, ağacın yanbaşına konuşlanması. **Fakat oluyor işte, o armut o ağacın yanbaşına kurulmuyor, düşmüyor bazen.** Solomon işte kendine dert edindiği meselelerin o zaman ortaya çıkmaya başladığını, bireylerin farklılıkları fark edildiği andan itibaren 'öteki' haline getirildiğini anlatıyor. Daha doğrusu bunu Andrew Solomon söylemiyor. Solomon'un **kitap** için görüşme yaptığı herkes yaşadıklarıyla bunları doğruluyor.

Dile kolay; 'Armut Dibine Düşmeyince' on yıldan fazla süren bir çabanın, emeğin ürünü. Üç yüzden fazla aile ile de görüşmeler gerçekleştirilmiş. Kendisi de ağacın dibine düşmeyen biri olarak bu 'öteki olma' duygusunu hem çok iyi anlıyor hem de neler üzerinden tanımlanması gerektiğini çok iyi biliyor Solomon. **Çalışması da yeryüzündeki akrabalarını daha yakından tanımak isteği bu bağlamda.**

Kitaba konuk olan herkeste görülen ise bir 'birey' ya da 'ebeveyn' olmak konusunda nasıl cesur tercihlerde buldukları. Onlar bu dünyada 'öteki', 'yabancı' ya da 'dışlanmış' olamamak için bunca çaba harcar ve cesaret gösterirken bizim de etrafımıza karşı biraz daha 'duyarlı' olma cesareti göstermemiz gerekir. 'Armut Dibine Düşmeyince' bu anlamda önemli bir eşiği meydana getiriyor. Hem kendimizi casaretlendirmek hem de çevreye daha duyarlı bir gözle bakabilmek adına her sayfasında güç veriyor.

BEN BİR KIZIM VE PENİSİM VAR

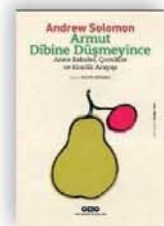
İlk tanıştımda sekiz yaşında olan Josie şöyle diyor: "Ben bir kızım ve penisim var. Altı yaşına gelene kadar oğlan olduğumu sanıyorlardı. Bir kız gibi giyiniyordum. 'Ben bir kızım' diyordum. Bunu çok uzun süre anlamadılar."

Josie hep kız olma gereği konusunda gittikçe ısrarlı hale gelince, bir gün Joseph onu üstteki okula, pembe tavşanlı kot bir etekle ve altta pembe ta yla götürmeyi kabul etmiş. Çocukların çoğu bunu olağan karşılarken, anne babaları bambaşka bir tutum takınmış. "Ertesi gün Josie'nin sınıfının önünde bağırıp çağıran bir kalabalık toplandı" diyor ve Venessia. "Dehşete düştüm."

Josie evinin bahçesindeyken, birileri bisikletini alıp ormanın içine fırlatmış. "İnsanlar evimize birtakım şeyler atıyor, bize çocuk tacizcileri diye sesleniyordu" diyor Venessia. "Küçük kızlar 'Seni gidi lanet nonos' diye bağırıyordu."

Üstteki askeri başsavcının karısı, Josie'nin okuldan alınması için bir dilekçe kampanyası başlatmış. "Herkes bir kız olduğumu öğrendiğinde korkunç bir durum ortaya çıktı" diye hatırlıyor Josie. "Komşumuz Isabelle polisi arayıp beni hapse attıracağımı söyledi. Bu tavri beni üzdü. Onun arkadaşım olduğunu sanıyordum."

Kitaptan

ARMUT DİBİNE DÜŞMEYİNCE

Andrew Solomon
Çeviren: Nurettin Elhüseyni
Yapı Kredi Yayınları, 2016
846 sayfa, 45 TL